

Izjaja vsak dan razen nedelje in praznikov.
—
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori: 2637 S. Lawrence av.
Office of publication: 2637 S. Lawrence av.
Telephone: Lawrence 4435.

LETO—YEAR XVII. Črna lista je \$5.00. Entered as second-class matter January 23, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., torek, 3. junija (June 3), 1924. Subscription \$5.00 Yearly. STEV.—NUMBER 130.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

KONGRESNA OD-GODITEV 7. JU-NIJA NEGOTOVA.

Pred par dnevi so kongresni voditelji govorili o odgoditvi, danes se pomenjuje o začasnem prekinjenju kongresnega zasedanja.

SMOTER LA FOLLETTEVE STRATEGIJE JE SKLICALJE KONGRESNA NA IZ-REDNO ZASEDANJE.

Washington, D. C. — Kongres je nastopil končni teden pred konvencijami. In pred sabo ima še toliko predlogov v rešitvi, da je le malo upanja na odgoditev dne 7. junija, ki pade na prihodnjo soboto.

Predloge za denarna dovoljenja, Musele Shoals, vprašanje otroškega dela, železniške predloge, kmečka odpomoč in reklamacijske predloge pa zadeva svetovnega razsodišča, vse to leži na mizi pred zveznimi postavodajalci, ki morajo ali potisniti dosti zadel na stran, ali pa ostati še nadalje na rednem zasedanju.

Pred dvema dnevoma so voditelji govorili o odgoditvi, sedaj pravijo, da bo kongres najbrž le začasno ukinil svoje zborovanje, a se sešel zopet takoj po konvencijah. V senatu se boje opozicije, ki se utegne poslužiti zavlačevalne taktike.

Povratek senatorja Roberta M. La Follette v Washington je precej pripomogel k izpremembi tega položaja. On ne bo rad pritegnil k kongresni odgoditvi, dokler mu ne bodo izpolnjene njegove politične želje.

Ali gotovo pa je to, da mu jih ne bo izpolnil kongres. Kongres bi jako dobro služil njegovi platformi in njegovim političnim težnjam. In to je, kakor se zdi, del njegove strategije.

Nočne seje so se pričele v senatu večer, kakor je to naznanil senator Charles Curtis.

"Izkušali bomo odgoditi kongres. Ali moramo pa poprej sprejeti predloge za denarna dovoljenja, rešiti vprašanje otroškega dela in spraviti zadeve vladnih naprav Musele Shoals s poti," je rekel. "Nihče ne more reči vnaprej, kaj vse se še lahko pripeti."

O predlogi glede otroškega dela je senator McCormick povedal tole:

"Amendment, oziroma rezolucija zanj bo sprejeta z veliko večino. Glasovanje bo prineslo uspešen konec kongresnemu prizadevanju, ki je stremilo za tem, da bi bila dana zvezni vladi oblast štiti otroke. Boj, enkrat dobljen v kongresu, mora biti zasnen pred državne postavodaje. Mnoge se bodo precej obotavljale odobriti dvajseti amendment k zvezni ustavi."

Poročilo o vladnih napravah v Musele Shoals bo zahtevalo tudi končno akcijo v kongresu.

Prav malo izgleda za poljedelsko odpomočno postavodajo, ki bi prijala kmečkim organizacijam. McNary-Haugenova predloga bo gotovo poražena v poslanski zbornici.

Če bo ta predloga vržena v koš, bo senator Norris izkušal spraviti pod streho predlogo, ki bi ustanovila \$100,000,000-korporacijo za nakupovanje in prodajanje kmečkih pridelkov. Senator Curtis namerava uvesti predlogo za kooperativno trgovanje.

Usoda železniške delavske predloge je negotova. Na glasovanje pride v obeh zbornicah. Senator Gooding bo poizkušal spraviti pod streho svojo resolucijo, ki naroča meddržavni komisiji temeljito preiskavo železniške propagande.

Skupina zelo merodajnih ljudi je poslala kongresu pismo, v katerem zahtevajo akcijo o vprašanju mednarodnega razsodišča.

VREME.

Chicago in okolica: V sredo jasno. Lahki različni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 66, najnižja 53. Sonce: zaide ob 5:18, zaide ob 5:19.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Voditelji kongresa bi radi zaključili zasedanje v soboto, če bo šlo.

Coolidge in Hughes pripravljata odgovor na japonsko noto. 22 oseb zgorelo v dekliski šoli pri Los Angelesu, Cal.

700 Italijanov pred New Yorkom se ne sme izkreati.

Morlica Franksovega dečka imata milijone dolarjev za obrambo.

Inozemstvo.

Francoski parlament otvorjen; radikalec zahteva, da mora predsednik Millerand odstopi.

Mala ententa ima 10. junija konferenco v Pragi glede rusko-rumunskega konflikta.

Vladna kriza v Nemčiji še ni končana.

Japonci bojkotirali ameriške misijonarje.

Ameriški letalci zapustili Japonsko.

Kitajska je priznala sovjetske in Mongoliji je dobila svobodo.

Stavka rudarjev v Porurju končana s kompromisom.

Seipel, ministrski predsednik Avstrije, v kritičnem stanju.

Japonci bojkotirali ameriške misijonarje.

Ameriški metodisti v Tokiju obveščeni, da niso več potrebni. Harakiri v znak protesta. Amerika odgovori v prijateljskem tonu.

Tokijo, 2. jun. — Bojkot proti ameriškim misijonarjem se je začel v Jamagati, Tsurugaoki in drugih krajih. Ameriški učitelji na vodilni metodistični misijonski šoli v Tokiju so prejeli pisma s pozivom, naj zapuste Japonsko, ker Japonci lahko izhajajo brez ameriških protikršćanskih idej.

V soboto je neki Japonec izvršil harakiri pred ameriškim posla-ništvom v znak protesta proti izključitvi japonskih imigrantov iz Združenih držav. Harakiri je japonski samomor, ki se izvrši na ta način, da si samomorilec razpne trebuh. Šovinistični listi povzdigujejo ta dogodek kot "izraz narodnega čuta japonskega ljudstva" in zahtevajo, da se samomorilec priredi javen pogreb, ki naj bo celokupen narodni protest proti Ameriki.

Washington, D. C., 2. jun. — Coolidge in Hughes proučujeta japonsko protestno noto. Odgovor bo odposlan še ta teden. Državni department vedno molči o vsebini odgovora, pričakuje pa se, da bo odgovor v kolikor mogoče prijateljskem tonu pobijal ugovor japonske vlade.

San Francisco, Cal., 2. jun. — Med 512 pasajirji na parniku "Siberia", ki je priplul večer v San Francisco, je bilo sto japonskih deklet, ki so se pismeno zaročile z japonskimi naseljenci v Kaliforniji. Do 1. julija, ko stopi novi zakon v veljavo, je pričakovati na tisoče japonskih priselnicov.

DEBS V SANITARIJU.

Chicago, Ill. — Eugene V. Debs, ki je bil petkrat predsedniški kandidat ameriške socialistične stranke, se zopet nahaja v sanitariju v Elmhurstu težko, toda ne nevarno bolan. Zdravniki pravijo, da ima arčno hibo, ki se je pojavila zadnje jesen, ko je Debs potoval po deželi in govoril na mnogih javnih shodih. Njegovo mnogi zdravniki je absoluten mir, če hoče okrevati, pravijo zdravniki. Moč je star 63 let. Bolezen si je nakopal v atlantski jetišnici, kjer je bil dve leti radi znane-govora proti vojni.

Italijani okupirali grške otoke.

Carigrad, 2. jun. — Telegram iz Angore sporoča, da so Italijani izkrcali čete na grškem otoku Rhodes v Sredozemskem morju lizu južnozpadne obale Male Azije. Tri ali štiri polki so se izkrcali.

FRANKSOVA MORILCA DOLŽITA DRUG DRUGEGA.

Sloviti pravnik Clarence Darrow bo zagovarjal mlada morilca ter ju izkušal rešiti smrti na vislicah.

ZDRAVNIŠKA IZVEDENCA STA SE IZJAVILA, DA STA MORILCA PRI ZDRAVI PAMETI.

Chicago, Ill. — "Milijoni pripravljeni za obrambo," — to je odmevalo po pisarni državnega pravdnika, ko je javnost zaznala, da se že pripravlja boj za pravniški zagovor, s katerim bodo najboljši odvetniki izkušali rešiti smrti na vislicah Nathana F. Leopolda in Richarda Loeba, ki sta prostovoljno priznala, da sta umorila štirinajstletnega Roberta Franka.

Prvi korak v to svrhu je že storil sloviti čikaški pravnik Clarence Darrow, ki je prevzel vodilno vlogo zagovornišva v tej žalostni in grozni drami. Zahteval je pravico do tega, da sme imeti posvetovanje s fantoma, ki sta kar iz pustolovstva umorila štirinajstletnega dečka.

Naslednji korak je bil to, da je sodni načelnik John R. Caverly dovolil Darrowu in Benjaminu Bachrachu vložiti predlog za sodno povelje habeas corpus.

Darrowu je država prekrizala prve račune. Odvetnik je mislil opirati svojo obrambo na možno blaznost mladih morilcev. Ali državni pravdnik je že dal preiskaviti fanta zdravniškima izvedencema, ki sta izjavila, da sta mlada milijonarstva morila pri zdravi pameti.

Iz pisarne državnega pravdnika je prišla tale izjava:

"Če ima vaš oče \$10,000,000, bo gotovo rad porabil pet milijonov za to, da vas reši vislice. Očeta teh dveh fantov imata skupaj okoli \$15,000,000 premoženja. Zato menimo, da bo več milijonov proti smrtni kazni."

To je pojasnilo več reči — naglice, previdnost in delo ponoči in podnevi. Pojasnilo je, zakaj so prepeljavali morilca zdaj sem, zdaj tja celo noč. In čeprav sta morilca obtožena v eni največjih kriminalnih obravnava, sta vendar pomagala državi prostovoljno.

Mladi Leopold, ki je sin milijonarkega tovarnarja, je uverjen, da se da z denarjem doseči vse.

(Dalje na 3. strani.)

Rusija dala svobodo Mongoliji.

Kitajska priznala sovjetske republike v novi pogodbi s moskovsko vlado.

Peking, 2. jun. — Rusko-kitajska pogodba je bila sprejeta v soboto na konferenci z ruskim zastopnikom in takoj nato podpisana. Pogodba določa, da se vzpostavijo vse diplomatske vezi med Kitajsko in Rusijo. Rusija izprazni Mongolijo v doglednem času s pogojem, da dobi Mongolija samovlado. Bokerske odškodnine, katero je plačevala Kitajska stari Rusiji, ni več. Vzhodna kitajska železnica pride pod skupno rusko-kitajsko upravo, kar pomeni, da Rusi izpodrinejo upravo francoskih delničarjev. To so glavne točke pogodbe. — Kitajska je prva večja sila na daljnem vzhodu, ki je priznala sovjetsko vlado.

London, 2. jun. — Ruski delegatje v Londonu poročajo, da je Mongolija postala neodvisna republika na temelju pogodbe med sovjetsko vlado in Kitajsko. Mongolci bodo v kratkem obdržali veliko ljudsko skupščino v Urgi, na kateri izvolijo novo vlado in novega "Biega Budo", verskega predstavnika. Boljševiki bodo pomagali Mongolcem urediti državo in organizirati armado. Kakor izgleda stopi Mongolija v Unijo sovjetskih republik.

Francoski parlament je otvorjen.

Levice zahteva ostavko predsednika Milleranda. Ovacije Herriotu v zbornici.

Pariz, 2. jun. — Francoski parlament, ki je bil izvoljen 11. maja, je bil danes otvorjen med velikimi ovacijami, ki so bile prirejene mogočnemu bloku leve in voditelju radikalnih socialistov Herriotu.

Poincare, ki je dve leti in pol vodil usodo Francije in vplival despotično na tok razvoja povojne Evrope, je odšel večerjati v privatno življenje. Njegov zadnji akt je bil, ko je s svojimi ministri posetil predsedniško palačo Elysees in formalno podal ostavko, katero je naznanil takoj po volitvah. Kakor poročajo, bo Poincare zdaj pisal politične članke v "Matinu".

Istočasno so imele stranke leve, ki štejejo 350 poslancev v novem parlamentu, konferenco, na kateri so zaključile, da ne sprejmejo vlade iz rok predsednika Milleranda. To pomeni, da se bo Francija nahajala v vladni krizi toliko časa, dokler Millerand ne odloži predsedništva.

Socialistična stranka je večerj otvorila svojo konvencijo, na kateri se ima rešiti vprašanje, da li bodo njeni člani sodelovali v vladi. Do tega trenutka to vprašanje še ni rešeno.

Konferenca bloka levec so se udeležili Herriot, ki zastopa 142 radikalnih socialistov v novi zbornici, Leon Blum, ki zastopa 102 mednarodna socialisti in Briand ter Painleve, ki vodita 44 republičanskih socialistov, 49 radikalcev in 8 neodvisnih socialistov. Komunisti, ki imajo 29 poslancev na skrajni levi, se niso udeležili konference.

Prvo sejo parlamenta je otvoril najstarejši poslanec, 82-letni profesor Pinard, kot začasni predsednik, ki je dejal v svojem govoru:

"Zadnja zbornica, izvoljena ob uri zmage na bojišču, ni mogla prinesiti miru. Franciji, ker je storila veliko napako s tem, da je pozabila, da so nam do zmage pripomogli naši zavezniki in prijatelji. Francija je opravičena do odškodnine, toda njene zahteve bodo uslišane šele tedaj, če bodo z nami naši zavezniki in prijatelji in kadar liga narodov odobri naše zahteve. Mi zahtevamo pravico, ampak pravico s prepričanjem, ne s silo."

22 žrtev v požaru dekliske šole.

Los Angeles, Cal. — Dvain-dvajset ljudi je izgubilo življenje v ognju, ki je v soboto zvečer vpeplil deklisko šolo Hope Development School v nabrežnem mestecu Playa Del Rey, ki je osemnajst milj proč od tuka.

Devetnajst trupel so istovetili v netleljo popoldne. Osemnajst deklet in dva ognjegasea so odpeljali v bližnjo bolnišnico, ki je v par milj oddaljenem mestecu Santa Monica. Njihno zdravstveno stanje je kritično.

Osemindeset otrok, starih od 4 do 16 let, je bilo v lesenem poslopju za zaklenjenimi durmi in zaprtimi okni. Nekaj jih je poskakalo raz okna, druge so reševalci pometali venkaj skozi razbita okna. Otroci so šli spat, ko je prišlo goreti.

McADOO DOŽIVEL PORAZ V MINNESOTI.

Chicago, Ill. — Strahoviti poraz, ki ga je McAdoo doživel na minnesotski državni konvenciji, je odzvel kandidatu vsako upanje na nominacijo za predsednika, kakor menijo illinoiški demokrati poglavarji.

Jugoslavija se meša v rusko-rumunski spor.

Pašić, ki je zopet na krmilu, pojde 10. junija v Prago meštarit z Bratianom in Benešom o stališču male entente napram pretečem konfliktu z Rusijo. Češki delavci v Škodovih tovarnah so ustavili pošiljanje streliva v Rumunijo in na Poljsko.

Seipel nevarno ranjen veled napada.

Avstrijski ministrski predsednik ranjen na pljučih, toda zdravniki upajo, da okreva.

Dunaj, 2. jun. — Ignata Seipel, ministrski predsednik avstrijske republike in jezuitski duhovnik, je bil večerj napaden in nevarno obstreljen, ko je šel maševat v neko vas v dunajski okolici. Karl Javorek, železničar in mladi češki komunist, je oddal tri strela na Seipela, ko je zadnji izstopil na železniški postaji. Dve krogli sta posneli kožo na roki in licu, toda tretja je prodrla v pljuča in Seipel je padel težko ranjen. Odpeljali so ga v bolnišnico in mu vzeli kroglo iz pljuč. Zdravniki so mnenja, da morda okreva ali boje se komplikacij, kajti Seipel bolega še štiri leta na sladkorni bolezni.

Napadalec je takoj obrnil revolver proti sebi z namenom, da se usmrti. Zdal umira v bolnišnici težko ranjen.

Dogodek je povzročil veliko razburjenje. Klerikalec so sinoči priredili demonstracije pred bolnišnico, v kateri leži ranjeni Seipel. Poljeja meni, da ima Javorek skrivne in bati se je izgredov med komunisti in krščanskimi socialci.

Praga, Čehoslovakijska, 2. jun. —

Intenzivna aktivnost v velikih škodovih municijskih tovarnah v Pilznu, ki so že od premirja pod kontrolo francoskega sindikata, kateremu načeluje magnat Schneider, je v soboto nanagoloma prenehala. Celi vlaki streliva in orožja so dan za dnevom odhajali iz teh tovarn na Poljsko in v Rumunijo, v soboto so pa čehoslovaški delavci, organizirani v komunistični stranki, izjavili, da ne bodo več dovolili nakladanja municije na vlake. Že dva dni niti ena granata zapustila škodove tovarne. Delavski odbor pravi, da je strelivo namenjeno za vojno z Rusijo in delavci nočejo biti zavezniki rumunskih in poljskih imperialistov.

700 Italijanov zabranjen vstop v Ameriko.

New York, N. Y. — 700 Lahom je bil zabranjen vstop v to deželo, ker je zvezno najvišje sodišče pred kratkim preklalo sklep priselniškega departmenta, ki je bil dovolil, da smejo najbližnji sorodniki tujaknjih inozemcev priti v to deželo. Prvo noč so morali ostati na parniku, potem pa so jih odvedli na priselniško postajo.

Dvesto laških izseljencev, ki so bili namenjeni v Kanado, se ni smelo izkreati v Halifaxu. Sodni sklep je bil izdan, ko je bila ladja z omenjenimi izseljenci že na poti v Ameriko. Lahom so bili obveščeni, da morajo počakati preiskave na Ellis Islandu, ker je laška kvota že izčrpana. Tisti, ki jim je položaj znan, pa pravijo, da jih bo večina morala nazaj v laško domovino.

VLADNA KRIZA V NEMOLJI.

Marx ne more reorganizirati kabineta.

Berlin, 2. jun. — Dr. Marx in Stresemann se še vedno zama-trudita, da bi reorganizirala kabinet na temelju koalicijske srednjih strank. Socialisti so odrekli sodelovanje, ker ne marajo iti v koalicijo z industrijaleci. Nacionalisti, ki vidijo stisko starih koalicijskih načev, so podvojili sile za ostopitev vlade.

ŠENTPAVELSKA KONVENCIJA SE BO VRŠILA.

St. Paul, Minn. — Odbor minnesotske kmečko-delavske federacije je sklenil iti z delom za konvencijo, ki se ima vršiti dne 17. junija v tem mestu, kljub temu, da je senator La Follette svetoval svojim pristavcem, naj se ne vdeležijo konvencije, vsceno naprej.

Danska vlada loči cerkev od države.

Kopenhagen, 2. jun. — Danska socialistična vlada namerava ločiti cerkev od države.

PROSVETA

SLIKE IZ NASELBIN.

Cannonsburg, Pa. — Maj se bliža h koncu, a še vedno imamo jako mrazno vreme, da debela snujka še prav dobro dene. O delu pa ne maram poročati, ker razmere so prav slabe.

Pevsko društvo, katero je spalo zadnjih par let, je zopet oživel. Pristopilo je več vrlih deklet in nekoliko žena. Učitelj družbe je rojak Rudolf Pleterski iz Bridgeville, Pa. Kakor se vidi, so peveci in pevke jako vneti in navdušeni za povzdigo glasbe. Le tako naprej, ker imate za sabo nekoliko podpornih članov, ki vam bodo pomagali nositi finančno breme. Za predsednika je izvoljen Josip Sedmak, tajnik John Bobnar, blaginjak Anton Slanovič. Člane in članice torej kličem, da gredo z vso vnetostjo in željo. Pozabimo za vedno naše nišave razprtije in sovražnosti radi političnega prepričanja med nami in dajmo skupno delovati. Postavimo tu novo pevsko društvo s prvotnimi pevci. To lahko storimo in tudi ne potrebujemo več drugega kot sloge. Pozabiti moramo tudi staro ukoreninjeno napako — nevoščljivost napram bližnjemu. Če to storimo, sem prepričan, da se bo pozneje v naše društvo tudi lahko vpeljala dramatika, katero bomo lahko izpopolnili, ako bomo složno delovali za povzdigo našega kulturnega polja.

Vse pogoje imamo za obstoj takega društva. Vzemimo si za vzgled tukajšnje slovensko "Aleksander" godbo, ki obstoja kljub velikim stroškom že od leta 1916. To je ena najboljših godb v zapadni Penni. Vedimo, da je med godbeniki prijateljstvo in vzajemnost. Moja velika želja je, da bi se godba in pevci združili, ker naši cilji so edini in tudi v združenju je moč. Ako bomo združeni, bo naš obstoj toliko lažji in uspešnejši bomo delovali za dosego ciljev, za katerimi kot delavci močno hrepenimo.

Tukajšnje društvo "Postojnska jama", št. 138 S. N. P. J. bo dne 4. julija slavnostno praznovalo dvajsetletnico naše mogočne S. N. P. J. Ta dan bomo peveci našega društva prvi pokazali svoje zmogljivosti, kajti na slavnostnem programu je eno uro pevski in godbeni koncert. Torej udeležencem na tej slavnosti ne bo ničesar veliko duševnega vžitka. Upamo velike udeležbe od strani bratahkih društev in drugega občinstva. Torej na veselo svidenje v Cannonsburgu dne 4. julija! — **John Koklich.**

Irwin, Pa. — Kmalu bo preteklo leto dni, ko sem pisal v Prosveti, dali je že kdo premišljeval o položaju, v katerem bi se nahajal človek, ako bi bil živ zakončan. Naznanil sem, da se v takem položaju nahaja naš rojak Joseph Gantar, ki je član društva št. 41 v Irwinu, Pa. Poročeno je tudi že bilo, na kak način je prišel v umobolnico ter da sem ga šel obiskat in pronašati, da ni bolan na umu, pač pa da je postal žrtev valed strahu pred kamijo, ki jo je imel prestat v zaporu, za dejanje, katerega je bil obdolžen. Vsega tega, ker je bilo že enkrat poročano, ne bom več opisoval.

Omeniti hočem, da sem po prvem obisku obvestil društvo, katerega član je on, ter skušal društvo oz. njega članstvo pripraviti do tega, da bi storilo potrebne korake, da dobi brata iz umobolnice. Uspeha nisem imel. Zakaj se društvo ni zavzelo za nesrečnega člana, ali je imelo vzroke, to vprašanje mi še danes pride pogosto na misel, toda ne morem ga rešiti. Valed tega bi bilo priporočljivo, da bi društvo podalo izjavo, zakaj ni podvzelo korakov za interese svojega člana.

Vsakomur mora biti znano, kadar pride kaka zamotana zadeva za rešitev, da jo je veliko lažje rešiti skupini kakor pa posamezniku. Ravno tu je slučaj, ako bi se bilo društvo zavzelo za imenovanega brata, da bi bil že svoboden. Prost bo sicer vseeno, za kar ne bo vzele dolgo časa. Zato delujmo skupno z društvom št. 174 v Kraynu, Pa., katerega članstvo se je zavzelo na prošnjo, oz. brata Franka Naglieha, kateri se najbolj trudi in žrtvuje mnogo časa ter denarja za osvoboditev Gantarja. Tu se vidi, kaj je za vednost, kdo ljubi svobodo in kdo je zadovoljen z izkoriščanjem.

Kakor je že znano, so bili pobirani prispevki za osvoboditev

nesrečnega brata, katere sem nabiral tudi jaz in dobil prilično vsoto, ki sem jo poslal na rojaka Franka Naglieha v Kraynu, Pa., Box 4. V imenu Josepha Gantarja se lepo zahvaljujem darovalcem, obenem pa naznanjam, kakor mi piše rojak Naglieh, da nabrana vsota nikakor ne zadostuje za pokritje vseh stroškov. Ker bo Gantar moral odpotovati v staro domovino in gotovo še v spremstvu, ker še vedno trdi upravitelj zavoda, da ni normalen, bodo stroški toliko večji. Trditve o normalnosti Gantarja je najbrž valed tega, ker se uprava umobolnice boji, da bi bile izdane tajnosti, kako postopajo s stanovniki ter bi morda imela še kak neprikladi pri odpustu jetnika. Znani so nam že taki slučaji in mnogokrat smo že čitali, kako postopajo z nesrečniki po sličnih zavodih.

Zadeva rešitve je že do malega rešena, a povzročila je velike stroške zlasti, ker bo moral Gantar v staro domovino. Vsakdo ve, da so kritični časi za vse, a denarja, ki bi bil ravno zdaj potreben, ni. V nujni potrebi torej razpisujemo prošnje na vsa društva S. N. P. J., da nam prisložitjo na pomoč, da rešimo Gantarja iz jetništva, v katerem je že tri leta in pet tednov. V njega imenu bi prosil, da se društva odzovejo z malimi darili, kadar prejmejo prošnje od imenovanega brata. S tem bomo storili le svojo dolžnost do brata in nesrečnega proletarca. Kakor želimo sami svobode in se zanjo borimo, tako skušajmo osvoboditi svojega brata, ki prosi rešitve.

Končam dopis, ki vem, da ne bo vsem po volji, ker je v njem precej kritike, ali kritika je upravičena ter naj se kdo iz nje česa nauči. Pokažimo malo več ljubezni do bližnjega.

Pozdrav članom S. N. P. J. — **Jernej Kokelj.**

Hartshorne, Okla. — Ker je Prosveta delavski list, nam je dana prilika, da v njem lahko razpravljamo o delavskih razmerah. Razmere tu so zelo slabe. Stavkarji od 17. marca. Družba namreč hoče prirediti, da bi rabili električne svetilke, čeprav postavlja Oklahome zahteva, da ne sme biti nobenih plinov v rovu. Državni rudniški nadzornik je z nami. Izrazil se je, da se je največ letošnjih eksplozij po rudnikih pripetilo, ker rabijo električne svetilke.

Dandanes se gospodje kapitalisti ne zmenijo dosti za zakone. Tukajšnja družba je izposlovala "indžunksen" čez državnega rudniškega nadzornika, kateremu plačuje država čez \$4000 na leto in ima poleg njega država še štirinamestnike, ki dobivajo čez \$2000 na leto. Njih glavni smoter je pregledovanje rudnikov, kar je pa družbam zoperno in kot taki nastavljeni so jim trn v peti.

S pomočjo "indžunksen" je družba izposlovala, da imajo rudniški nadzorovalci zavezana usta. Menda bi bilo dobro, da bi dala država izdelati rudniškega nadzornika iz lipovega lesa kakor svetega Florijana s posodo vode. Država bi potem take malike nastavljala po rudnikih, da bi gasili, in prihranila bi skoraj \$12,800 na leto.

Moj glavni namen tega pisanja je, da opozorim rojake, naj ne hodijo za delom v naše kraje. Sliši se, da družba oglašja, da potrebuje delavce. Nekaj stavkarakov že imajo ter se izgovarjajo, da po sedanji pogodbi ne moremo stavkati. Stvar pa ne spada več pod pogodbo in je v rokah državnih oblasti, oz. rudniškega nadzornika. Vseh stavkarjev nas je čez tisoč, kateri smo zaposleni pri Rock Island premogarski družbi. Z društvu smo na trdnem. Kar nas je tukajšnjih rojakov, spadamo pod okrilje S. N. P. J., ki je najboljša slovenska organizacija v Ameriki. — **Anton Pechar.**

Značaj in držanje delnika. — Zanimiva so "znanstvena raziskovanja" nekega Italijana, ki skuša iz držanja delnika sklepati na značaj dotične ženske. Ženska, ki drži razpet delnik, čeravno je prenehala deževati, je dobra in varna gospodinja. Ona, ki zapre delnik, čeravno še prši, je brezbržna in površna in ne bo nikdar srečna. Ravno tako je za površna tudi tista, ki ga ne odpre, ko prične rositi. Ženska, ki nosi delnik pod pazduho, je veselega značaja, če ga za uporablja za palico je lahkoživka in navadno nezvesta. Najlažja pa je ženska, ki vleče svoj delnik za seboj.

Središča ameriških industrij.

Dostikrat se dogaja, da se priseljenec, novo prišelci v Ameriko ali pa seleč se iz enega mesta v drugo, napoti ravno tak kraj, kjer mu njegova izurjenost ali izkušnje v kak poseben stroki prav malo pomaga. Električar se morda poda k sorodniku, ki je farmar na zapadu; kmalu je razočaran nad to deželo, ki mu baje nudi malo prilike za zaslužek v njegovi stroki. Dober poljedelec se nastani ravno v New Yorku ali Chicagu, ker mu je težko tekmovali z veliko zalogo neizurjenih delavcev. Sploh veliko neuspehov izvira iz okolščine, da ni človek tam, kjer je njegovo delo najbolj potrebno in kjer bi imel priliko vporabljal svoje znanje. Priseljenec gre večinoma tja, kjer mu je kak prijatelj in sorodnik; da li je ravno tam pravo mesto za njega, je drugo vprašanje. Dostikrat se hoče preseliti tja, kjer bi bile boljše prilike za delo, in vpraša prijatelje za nasvet; ta nasvet utegne biti dober ali pa ne. Zato malo poznavanje ameriških industrijskih razmer in zlasti nekaj pojma o industrijski geografiji Združenih držav je jako na mestu.

V naslednjem podajemo kratek opis, kje so glavna središča nekaterih poglavitnih ameriških industrij.

Premog se izkopava v več kot polovici zveznih držav. Trdi premog ali antracit, ki se rabi na vzhodu za kurjavo, se izkopava v Pennsylvaniji blizu Scrantona in Wilkesbarra, Pa. Mehki ali bituminozni premog se nahaja zlasti v sledečih državah: Pennsylvania, West Virginia, Illinois, Ohio, Kentucky, Indiana, Alabama, Colorado, Virginia, Wyoming in Iowa.

Rudniki bakra se nahajajo v mnogih državah, zlasti pa v: Montana, Arizona, Michigan, Utah, California, Tennessee, Colorado, Idaho, New Mexico, Wyoming in Nevada.

Stiri petine vse železne rude v Združenih državah prihajajo iz pokrajine okoli Lake Superior, spadajoče k državam Minnesota, Wisconsin in Michigan.

Železo in jeklo se največ izdeluje v državah Pennsylvania, Ohio, Indiana, Illinois in New York. Pittsburgh, Pa., in Cleveland, O., sta svetovnoznani središči železarstva.

Tovarne za električne stroje se zlasti nahajajo v mestih: Chicago, Ill., Cleveland, O., New York City, Philadelphia, Pa., Lynn, Mass. in Newark, N. J.

Središče avtomobilske industrije je Detroit, Mich. Za njim sledijo po važnosti Cleveland, O., Indianapolis, Ind., in Chicago, Ill. Kjer se izdeluje največ poljedelskih priprav, je Racine, Wis.; drugi po vrsti je Moline, Ill., in tretji Springfield, Ill.

V industriji brona, bakra in medu prednjači Waterbury, Conn. in za njim prihajajo Detroit, Mich., New York City in Chicago.

Steklo se izdeluje največ v Philadelphia, Pa., Camden, N. J., Pittsburgh, Pa., Newark, N. J., Milville, N. J. in Vineland, N. J. Rafinerije petroleja se nahajajo zlasti v državi New Jersey, potem pa tudi v državah Texas, California, Pennsylvania, Oklahoma in Louisiana.

Usnje se večinoma izgotavlja v Philadelphia, Pa., Milwaukee, Wis., Chicago, Ill., Newark, N. J., Peabody, Mass., in Camden, N. J.

Najbolj važno mesto za čevljarstvo industrijo je Brockton, Mass. Za njim sledijo: Lynn, Mass., St. Louis, Mo., Haverhill, Mass., New York City, Boston, Mass., in Manchester, N. H.

Gumijski škornji in galoshe se izdelujejo zlasti v državah Massachusetts in Connecticut.

Središči industrije kavčuka (rubber) pa sta Akron, O., in Trenton, N. J.

Velike klavnice in skladišča mesa so zlasti v Chicago, Ill., Kansas City, Kans., Omaha, Neb., New York City, Sioux City, Ia., Indianapolis, Ind., in St. Louis, Mo.

Industrija konzerv (canning and preserving) cvete v mnogih državah, zlasti pa v California, New York, Maryland, New Jersey, Pennsylvania, Illinois, Indiana, Washington, Maine in Oregon.

Minnesota, Michigan, Ohio, Illinois, Iowa in California.

Ribarstvo se goji ob severnih obalah, v državah Maine, Massachusetts in New York na vzhodu in v državah Washington, Oregon in California na zapadu.

Večina ameriških ladjedelnic se nahajajo v državah New Jersey, Pennsylvania, California, Washington in New York.

Glavna središča za lesno industrijo so daleč razsejani; na severu se nahajajo v državah Washington, Oregon in Wisconsin in na jugu v državah Louisiana, Mississippi, Arkansas, Alabama in North Carolina.

Največ papirja in lesne kake (pulp) se izdeluje v državah New York, Maine, Massachusetts, Wisconsin, Michigan, Pennsylvania, Ohio in New Hampshire.

Veliko središč industrije bombaža (cotton) je New Bedford, Mass. V izdelovanju bombaževih sledijo potem postopno po važnosti: Fall River, Mass., Pawtucket, R., Lowell, Mass., Philadelphia, Pa., Lawrence, Mass., Passaic, N. J., Utica, N. Y., Baltimore, Md., in Gastonia, N. C.

Podjetja, ki izdelujejo pletenice, se nahajajo zlasti v Philadelphia, Pa., New York City, Reading, Pa., Milwaukee, Wis., Utica, N. Y., Amsterdam, N. Y., in Lowell, Mass.

Industrijska središča za volno so blago so Lawrence, Mass., Philadelphia, Pa., Providence, R. I. in Passaic, N. J.

Svilnisme se zlasti izdelujejo v državah Pennsylvania, New Jersey, New York in Connecticut. Paterson v državi New Jersey je slovito "svilno mesto". New York City in Allentown, Pa., sta drugo oziroma tretja središča industrije.

Najvažnejša podjetja za izdelovanje motornih obladih (vitevi kolutje) se nahajajo v New York City, Chicago, Ill., Baltimore, Md., Philadelphia, Pa. in Rochester, N. Y. **Ženska obladih** se izdelujejo zlasti v New York City, Philadelphia, Pa. in Chicago, Ill.

Za industrijo ovratnikov slovito mesto Troy, N. Y., ki ga zovejo "Collar Town".

Klobuki se izdelujejo največ v Danbury, Conn., Philadelphia, Pa., in New York City.

Važne lončarije se nahajajo v Trenton, N. J. in Camden, N. J.

Smetoke in cigarete se izdelujejo zlasti v New York City, Richmond, Va., Tampa, Fla., in Philadelphia, Pa.

Kar se tiče **poljedelstva**, imamo jako mnogo tujerodnih farmarjev. Prva po vrsti glede števila tujerodnih farmarjev je država Minnesota, potem pridejo po vrsti Wisconsin, Michigan, North Dakota, California, Iowa, Texas, New York, Nebraska, Illinois, South Dakota, Washington, Kansas, Montana, Pennsylvania, Ohio, Colorado, Oregon, Massachusetts, Missouri, Connecticut, New Jersey, Indiana, Idaho, Oklahoma itd. Zadnje ljudsko štetje je našlo čez 580,000 tujerodnih farmarjev. Izmed navedenih dežel njihovega izvora stoji Nemčija daleč naprej na prvem mestu, potem sledijo postopno Švedsko, Norveško, Kanado, Rusijo, Avstrijo, Angleško, Dansko, Italijo, Poljsko, Irsko, Finsko, Švico, Mehiko, Škotsko in Ogrsko.

Naši farmarji so brzkome večinoma navedeni pod "Avstrijo". Žal, ni nikake statistike o narodnosti tujerodnih farmarjev, da bi doznali število slovenskih, hrvatskih in srbskih farmarjev. — **F. L. I. S.**

Nos. — Zelo važno je vprašanje, koliko prahu obdržimo pri vdihavanju prahu prahu v telesu in kam dospe prah v notranjosti. Iz preiskovanj v tej smeri sledi, da izdihamo le nekoliko odstotkov z zrakov vdihanega prahu. Približno 95% prahu ostane v telesu. Ako dihamo skozi nos, ostane več kot polovico vdihanega prahu v njem in le približno 35% pride v pljuča in čreva. En del prahu, ki ga pridržijo nos, pride seveda še pozneje lahko v požiralnik, ako pa deluje na močnim kihanjem. Ščasoma pa izgubi nos svojo občutljivost in ne reagira več s kihanjem. Prašen zrak je velikokrat najnevarnejši strup za človeka, posebno n. pr. prah svinecne belila. Tudi mineralni prah, ki nastane pri obdelovanju kamna, povzroča pljučne bolezni. Prahu se drže tudi bakterije in bacili. Iz omenjenega sledi, da moramo dihati skozi nos in ne skozi usta, posebno velja to za osebe, ki so primorane delati v prašnih prostorih.

ALI JE PRIČELA PROSPERITETA ŠEPATI?

Poročila v časnikih pripovedujejo, da se število brezposelnih delavcev množi. Spomladi se delo navadno odpre, posebno v mesecih aprilu in maju. Letos je bilo ravno narobe v teh mesecih. V mnogih industrijah so pričeli počasi dajati delavcem neprostovoljne počitnice. Taka znamenja spomladi ne obetajo nič dobrega.

Časnikarji, ki se pečajo s finančnimi vprašanji, menijo, da so dremanje v industriji zakrivile kongresne preiskave in slabo vreme. Ampak taki vzroki, akotudi so resnični, ne morejo povzročiti takega učinka. Kongresne preiskave lahko naganjajo industrijalce k večji previdnosti. Odslovljenje delavcev v industriji pa pomeni, da ponehavajo naročila. Industrijalci producirajo, ako dobe naročila. Ako naročila prično ponehavati, tedaj omeje produkcijo in prično počasi odpuščati delavce.

V rudniški industriji se je letos pojavilo ponehavanje naročil na premog veliko preje, kot druga leta. Že to je bilo nekakšno znamenje, da industrija ne bo oživila v tako velikem obsegu kot lani. To pokazujejo zdaj tudi razna dejstva.

Na pr. podružni tovarni United States Rubber kompanije naznanjata, da bodo letošnje poletne počitnice precej dolge. Poročilo rezervne banke v Philadelphiji za mesec april pokazuje, da so znižali število delavcev približno v tisoč tovarnah in podjetjih v Pennsylvaniji. Tedenske mezde se je izplačalo v Pennsylvaniji okrog enega odstotka manj, v New Jerseyju pa kar za tri odstotke.

V Pennsylvaniji so bile prizadete razne industrije. Najbolj je bila prizadeta industrija, ki izdeluje izdelke iz usnja, takoj za njo pa pohištvena industrija.

Iz Detroita, San Francisca, Thompsonvilla, Conn., Bostona in drugih mest na vzhodu tudi ne prihajajo dobre vesti. V srednjem zapadu tudi še ni depresija tako velika, kot na vzhodu, ampak depresija je tukaj. Tak je gospodarski položaj, ki obeta prav nič dobrega.

Trajno obratovanje v industriji je v sedanjem gospodarskem sistemu nemogoče. Današnji gospodarski sistem se imenuje profitarski. V današnjem gospodarskem sistemu se ne producira zaradi ljudskih potreb, ampak zaradi profita. Taka produkcija pa prinaša od časa do časa gospodarske krize. Ako bi imeli gospodarski sistem, v katerem bi producirali za ljudske potrebe, bi bile gospodarske krize nekaj nepoznanega. To je tako jasno, kakor da je trikrat ena tri in ne ena.

In prav trdo bi morali delati, da bi saj deloma preskrbeli vse ljudi s potrebčinami. O tem se prepričamo, ako stopimo na ulico. Videli bomo bose otroke in siromašne ljudi, ki potrebujejo čevljev. Izdelati bi morali več milijonov parov čevljev več, kot jih izdelamo sedaj, ako bi hoteli vse ljudi preskrbeti s čevlji. Ker je pa gospodarski sistem profitarski, izjavljajo čevljarski industrijalci, da izdelamo več parov čevljev, kot jih potrebuje trg. Z obleko je tako kot s čevlji.

Na tisoče ljudi prebiva v bornih kočah. Zopet drugi tisoči ne lastujejo še bornih koč. Iz industrijskih mest prihajajo pritožbe, da je stanarina zaradi pomanjkanja stanovanj izredno visoka in pretirana. To je dokaz, da je treba zgraditi še veliko tisoč hiš, da bodo ljudje prebivali v človeških bivališih.

Prepričamo se lahko, da je veliko ljudi lačnih in da delavska deca hodi v dosti krajih spāt brez večerje. Na obratno so pa skladišča zvrhana z najrazličnejšimi živili in čakajo, da bodo prodana s profitom. Na eni strani stradanje, na drugi preveč živil in samo zaradi tega, ker produciramo zaradi profita.

Take razmere ostanejo, dokler ostane sedanji gospodarski sistem. Le socializem prinese spremembe, ker se bo v socialistični človeški družbi produciralo zaradi ljudskih potreb in ne zaradi profita. To je tista velika razlika med sedanjim in socialističnim gospodarskim sistemom, katere se vsi nazadnjaki boje in zato skušajo sedanji gospodarski sistem z vsemi njegovimi napakami pridržati z zavajanjem ljudstva od spoznanja resnice.

Prosperiteta je pričela šepati in šepala bo še večkrat v sedanjem gospodarskem sistemu, dokler se sedanji gospodarski sistem ne nadomesti s socialističnim.

Street, New York

French Line

Compagnie Générale Transatlantique
HAVRE

FROM COVERED PIER TO COVERED PIER—

Potujte "FRENCH LINE" potom.

EKSPRESNA SLUŽBA — NEW YORK — HAVRE — PARIS
V ŠESTIH DNEH PREKO BELGRAD — LJUBLJANA — ZAGREB

PARIS June 11, July 2, July 23 FRANCE June 18, July 9, July 30	LA SAVOIE June 7, July 19 CHICAGO June 21, Sep. 24 LAFAYETTE June 28, Aug. 16 SUFFREN June 28, Aug. 12 ROCHAMBEAU July 5, Aug. 6
--	--

Na naših posebnih vlakih so tolmači, ki govoré angleško in slovensko in ki bodo potovali z vami vsó pot. Evropski agentje French Line bodo pomagali vaši družini in sorodnikom, preskrbeli jim bodo potne liste in vize ter uredili vse prevozne zadeve brezplačno.

Prostori drugega in tretjega razreda so jako udobni, opremljeni z vsemi modernimi potrebščinami, umivalniki, tekoča voda v vsakem prostoru, počivališča, kladinca, brivnica in pokriti promenadni krov. Brez dvoma boste zadovoljni z splošno znano francosko kuhinjo, lahko pa dobite tudi svoja priljubljena jedila znano s pijačo, ki ste je vajeni. Godba, ples, radio in druge vrste zabave.

Za nadaljnje informacije vprašajte svojega lokalnega zastopnika ali

FRENCH LINE

109 N. Dearborn St., Chicago, Ill.
19 State Street, New York